

Аллоҳ ҳар бир нарсани кузатиб турувчидир | Тазкия дарслари (296-дарс)

19:00 / 31.08.2024 2557

«Муроқабани» сўзи ва унинг турланишлари араб тилида «кузатиб туриш», «пойлаш» маъноларини англатади.

Уламолар муроқабани қуйидагича таърифлаганлар:

Муҳосибий: «Муроқабани қалбнинг мусаффо яқин – тўлиқ ишонч ила саканот ва ҳаракатда Аллоҳ азза ва жалланинг илмини давомли равишда сезиб туришидир», деган.

Ибн Қайюм: «Муроқабани банданинг давомли равишда Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло унинг зоҳири ва ботинидан хабардор бўлиб турганини билиши ва ишонишидир», деган.

Аллоҳ таолонинг муҳаббати ила машғул бўлган солиқ бўлиш ва эҳсон мақомига эришиш учун саҳиҳ ҳадисда келган «Аллоҳга худди Уни кўриб турганингдек, агар сен Уни кўрмасанг, У сени кўриб тургандек ибодат қилмоғинг», деган ҳолатга етиш керак.

Мазкур ҳолатни «мушоҳада ва муроқабба мақомлари» дейилади. Муроқабба банданинг Аллоҳ таоло уни кўриб турганини ҳис қилишидир. Мушоҳада эса банданинг Аллоҳ таолони кўриб тургандек ибодат қилишидир.

Аллоҳ таоло Қуръони Каримда муроқабба маъносини икки марта зикр қилган.

﴿١﴾ رَبِّبَا عَلَيْكُمْ كَانَ اللَّهُ إِنَّ

«Албатта, Аллоҳ устингиздан кузатиб турувчидир» (Нисо сураси, 1-оят).

Инсонларни яратган, ҳар бир нарсани билувчи ва кўрувчи Зотнинг Ўзи бандаларини рақобат қилиб, кузатиб, кўриб, билиб, эшитиб туриши нақадар таъсирчан, нақадар масъулиятли ҳолдир.

﴿٥٢﴾ رَبِّبَا شَيْءٍ كُلِّ عَلَى اللَّهِ وَكَانَ

«Аллоҳ ҳар бир нарсани кузатиб турувчидир» (Аҳзоб сураси, 52-оят).

Аллоҳ таоло нафақат инсонни, балки барча мавжудотни муроқабба қилиб турар экан. Бас, банда бу ҳақиқатни тўлиқ англаб етиши ва муроқабба мақомида доимий равишда яшаб бориши керак.

Муроқабба маъносини акс эттирувчи ҳадислардан намуналар:

يَضْرِبُ أَطْخُلًا نَبْرَمُعٌ نَع
نَحْنُ أَمْ نَيْبُ لَأَقُ، هُنَعُ هَلَلَا
هَلَلَا لِي لَصِ هَلَلَا لُوسَرَر دُنَع

ذِإِ، مُوَيَ تَازَ مَّ لَسَوِ هَ يَلَع
دِي دَشْ لُجَرِ أَنْ يَلَعِ غَلَط
دَاوَسْ دِي دَشْ، بَأَيِّ ثَلَا ضَأَيِّ ب
رَثَأِ هَ يَلَعِ يَرِي آلِ رُغْ شَلَا
دَحَأْ أَنْ مَ هُ فِرْعَيِ آلَوِ، رَفُّ سَلَا
يَبَّنْ لَا يَلَا سَلَجِ يَّتَح
مَّ لَسَوِ هَ يَلَعِ هَلْ لَا يَلَص
يَلَا هَ يَتَبْ كُرَ دَنْ سَأَف
يَلَعِ هَ يَفْ كَغَضَوَوِ، هَ يَتَبْ كُرَ
دُمَّ حُمِ أَيِ لَأَقَوِ، هَ يَذِخَف
لَأَقَفِ، مَ أَلْ سِ إِي لَانَعِ يَنْ رِبْ خَأْ
هَلْ لَا يَلَصِ هَلْ لَأَلُوسَرِ
نَأْ مَ أَلْ سِ إِي لَأَا «: مَّ لَسَوِ هَ يَلَع

دُبُعَتْ نَأُ « لَأَقِ ، نَأَسَحِإِلِ نَع
مَلْ نِإِفُ ، هَارَتْ كُنَّكَ هَلِإِ
لَأَقِ ، «كَأَرِي هُنِإِفُ هَارَتْ
لَأَقِ ، هَعَأَسَلِإِ نَعِ يَنْرَبْخَأَفُ
مَلْعَأَبِ هَنْعُ لَوِيْسَمَلِإِ أَمُ
لَأَقِ ، «لِئَأَسَلِإِ نَمُ
لَأَقِ ، أَوِتَأَرَأَمَأُ نَعِ يَنْرَبْخَأَفُ
نَأُو ، هَاتَّبَرُّ هَمَأَلِإِ دِلَتْ نَأُ
هَلَأَعَلِإِ هَارُعَلِإِ هَأَفُخَلِإِ يَرَتْ
يَفَ نَوَلْ وَأَطَتِي هَأَشَلِإِ هَأَعِرْ
قَلَطْنَأُمُثْ لَأَقِ ، «نَأِيْ نُبَلِإِ
يَلَلَأَقِ مُثْ ، أَيَلَمُتْ ثَبَلَفِ
نَمِ يَرَدَتَأُ ، رَمُعِ أَيِ »

هَلْ لَّا تُتْلِقُ «؟ لِيَّ اسْلَلَا
هَّنِإْفِ» : لَأَقِ ، مَلْعَأُ هَلْ وُسْرَو
مُكُمِّ لَعُيْ مُكَاتَا ، لِي رِبِجِ
.ةَسْمَخَلَا هَاوَر . «مُكَنْ نِي د

Умар ибн Хаттоб розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Бир куни биз Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васалламнинг ҳузурларида эдик. Бирдан тепамизда оппоқ кийимли, сочлари қопқора одам пайдо бўлди. Унда сафарнинг асари кўринмас эди. Уни бирортамиз танимас ҳам эдик. У келиб, Набий соллаллоху алайҳи васалламнинг тўғриларига ўтирди. Икки тиззасини у зотнинг икки тиззаларига тиради. Икки кафтини сонлари устига қўйди ва:

«Эй Муҳаммад, менга Ислом ҳақида хабар бер», деди.

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам:

«Ислом «Лаа илааҳа иллаллоху, Муҳаммадур Расулуллоҳ», деб шаҳодат келтирмоғинг, намозни тўқис адо қилмоғинг, Закот бермоғинг, Рамазон рўзасини тутмоғинг, агар йўлга қодир бўлсанг, Байтни ҳаж қилмоғинг», дедилар.

«Тўғри айтдинг», деди у.

Биз ундан ажабландик. Ўзи сўрайди, ўзи тасдиқлайди.

«Менга иймон ҳақида хабар бер», деди.

«Аллоҳга, Унинг фаришталарига, китобларига, расулларига ва охират кунига иймон келтирмоғинг, яхшию ёмон қадарга иймон келтирмоғинг», дедилар.

«Тўғри айтдинг», деди ва:

«Менга эҳсон ҳақида хабар бер», деди.

«Аллоҳга худди Уни кўриб турганингдек, агар сен Уни кўрмасанг, У сени кўриб тургандек ибодат қилмоғинг», дедилар.

«Менга соат(қиёмат)дан хабар бер», деди.

«Сўралувчи бу ҳақда сўровчидан билимлироқ эмас», дедилар.

«Унинг аломатларидан хабар бер», деди.

«Чўрининг ўз хожасини туғиши, ялангоёқ, яланғоч, камбағал, чўпонларнинг бино қуришда бир-бирларидан ўзишга уринишларини кўришинг», дедилар.

Сўнгра у қайтиб кетди. Бас, мен бирмунча вақт турдим. Сўнгра у зот менга:

«Эй Умар, сўровчи кимлигини билдингми?» дедилар.

«Аллоҳ ва Унинг Расули билувчироқ», дедим.

«Албатта, у Жаброилдир. Сизларга динларингиздан таълим бергани келибди», дедилар».

Бешовлари ривоят қилишган.

«Эҳсон» луғатда «яхшилик», «гўзал иш» маъносини англатади. Унинг бу ҳадисдаги маъносини уламолар «ихлос» маъносида, деганлар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам эҳсоннинг таърифида:

«Аллоҳга худди Уни кўриб турганингдек, агар сен Уни кўрмасанг, У сени кўриб тургандек ибодат қилмоғинг», дедилар.

Ушбу таърифни ва у орқали «эҳсон»ни тўлиқ ва тўғри тушуниш учун аввало «ибодат» сўзининг маъносини батафсил англаб олишимиз лозим.

Бизда «ибодат» деганда намоз ўқиш, рўза тутиш, ҳаж қилиш каби нарсалар тушунилади. Албатта, бу нарсалар улкан ибодатлардан саналади. Лекин «ибодат» маъноси фақат ушбу нарсалар билан чегараланмайди.

Бу сўз «абада» феълидан олинган бўлиб, «қуллик қилди», «қул бўлди» маъносини билдиради. «Абдуллоҳ» «Аллоҳнинг қули» деганидир. Демак,

«ибодат» сўзи қуллик қилиш маъносидадир. Бу маъно форс тилида «бандалик» дейилади. Агар намоз, рўза ва ҳажнигина ибодат дейдиган бўлсак, ўша ибодатларни адо этиш пайтида Аллоҳга қуллик қилинади-ю, ундан кейин Аллоҳга қуллик тўхтайдими? Унда инсон намоз, рўза ва ҳаждан бошқа вақтда кимга қуллик қилади? Инсон намоз ўқиб, рўза тутиб, ҳаж қилинаётганда Аллоҳ таолони кўриб тургандек бўлишга ҳаракат қилиши лозим-у, бошқа вақтда лозим эмасми? Ёки ўша ибодатлар пайтида Аллоҳ таоло мени кўриб турибди, деб тасаввур қилиши керагу, бошқа вақтларда кўрмаяпти, деб ўз билганини қилавериши керакми?

Йўқ, асло ундай эмас! Аллоҳ таолога инсоннинг бандалиги – қуллиги доимийдир. Намоз ўқиётган инсон ҳам, ухлаётган инсон ҳам Аллоҳ таолонинг бандаси. Рўза тутаяётгани ҳам, рўза тутмаётгани ҳам Аллоҳ таолонинг бандаси. Ҳаж қилаётган ҳам, иложини қила олмай, ҳаждан қолган ҳам Аллоҳ таолонинг бандаси.

Гап фақат ўша банданинг ўзининг бандалигини тан олишида. Яъни «Аллоҳнинг қулиман», деган одамнинг Аллоҳ таолога чиндан ҳам қуллик қилишида.

Бошқача қилиб айтганда, ҳаётнинг ҳамма соҳаларида Аллоҳ таолонинг айтганини қилиб яшашдан иборат. Бир хўжайиннинг хожалигини бўйнига олиб, унга хизматкор бўлган шахс хўжайиннинг айтганларини қилмаса, хизматкорлиги қолмайди. Хожасидан қилмишига яраша жазо олишига тўғри келади. Аллоҳ таолога қул бўлгандан кейин ана шу қулликни ўрнига қўйиб яшамоқ керак.

Шунинг учун ҳам уламоларимиз: «Аллоҳнинг розилигига етказадиган ҳар бир иш ибодатдир», дейдилар.

Шундан келиб чиқиб, мусулмон одам ҳар лаҳзада Аллоҳ таолони кўриб тургандек, ихлос билан яшамоғи, У Зотнинг розилигини олишга ҳаракат қилмоғи керак. Агар бу олий мақомга эришишга ожизлик қилса, ҳар лаҳзасини «Аллоҳ таоло мени кўриб турибди», деган эътиқод билан ўтказиб, ўшанга яраша ҳаракатда бўлмоғи лозим. Ана ўшандагина эҳсоннинг қуйи даражасига эришади.

Агар бу даражага эриша олмаса, намоз вақтида Аллоҳга, иш пайтида эса молу дунёга бандалик қилади. Рўза пайтида Аллоҳга, овқатланиш пайтида қорнига бандалик қилади.

Демак, эҳсон банданинг Аллоҳни кўриб тургандек ихлос билан ишонмоғи, ҳаёт кечирмоғидир. Жуда бўлмаса, «Аллоҳ мени кўриб турибди», деган ишонч билан, ўшанга яраша амал билан яшамоғидир. Бу даражага етмаган шахс эса эҳсон-ихлос даражасига етмайди.

«Руҳий тарбия» китобининг 2-жузи асосида тайёрланди

Ушбу китоб Ўзбекистон Республикаси Дин ишлари бўйича қўмитанинг 2021 йил 14 апрелдаги 03-07/2439-рақамли хулосаси асосида чоп этилган.